

VALORIFICAREA EXPERIMENTALĂ A MODELULUI PEDAGOGIC INTERDISCIPLINAR DE FORMARE A CULTURII ARTISTIC-ESTETICE LA ELEVII CLASELOR PRIMARE

*THE EXPERIMENTAL VALORIFICATION OF THE INTERDISCIPLINARY
PEDAGOGICAL MODEL OF ARTISTIC-AESTHETIC CULTURE
FORMATION IN PRIMARY SCHOOL*

Tatiana GÂNJU,
lector universitar,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The essential principles of literature and art offer new methodological opportunities of formation and development for pupils from the primary level of the artistic-aesthetic elements of culture. This vital methodological aspect is complemented of the registered capacity of the pupils and the teachers for realizing activities of formation and development, integrated by the literary and musical elements referring to artistic-aesthetic culture. The quality of these elements, are marked greatly, they can be developed through an original methodological approach.*

Keywords: *artistic-aesthetic culture, methodology of musical education, methodology of literary education, artistic communication, artistic-aesthetic creativity.*

Valorificarea reperelor metodologice ale procesului educațional din clasele primare, din perspectiva asigurării calității formative a elevilor, constituie una din prioritățile educației artistic-estetice prin muzică și literatură, deoarece finalitatea acestor domenii instructiv-educative, competențele artistice și interculturale, sunt mai mult ca niciodată parte componentă a calificărilor de bază necesare inserției profesionale în condițiile unei societăți a cunoașterii și comunicării globale.

Demersul nostru metodologic, aplicat experimental la predarea-învățarea muzicii și literaturii în clasele primare, este centrat pe principiile specifice (a) ale cunoașterii artistic-estetice a lumii (care este concomitent și formă de cunoaștere a acesteia) [3], (b) ale caracterului universal al comunicării artistice și (c) ale interacțiunii literaturii și artelor [1, 3, 4].

Specificitatea principiilor indicate decurge din specificul obiectului de cunoaștere – arta și literatura, care reprezintă, concomitent: (a) o reflectare a lumii (exterioare și a universului intim), (b) o creare/recreare a acesteia (deci, inclusiv a subiectului cunoscător – a elevului), (c) o comunicare a subiectului cunoscător al lumii și al sinelui – toate cele trei activități realizându-se preponderent în imagini artistice, dar complementate cu un instrumentar specific al cunoașterii științifice – idei, concepte, principii, teorii, paradigme, exprimate în noțiuni și categorii.

În baza acestor principii a fost elaborat un model metodologic interdisciplinar de formare a elementelor culturii artistic-estetice (CAE) a elevilor din clasele primare în cadrul predării-învățării muzicii și literaturii (MFCAE). Factorii integralității

MFCAE, dar și a acțiunii instructiv-educative, desfășurate în baza lui, sunt obiectivele-finalități ale formării CAE a elevilor: competența de comunicare artistică (literară, muzicală), capacitatea (în sens larg) de a percepe și înțelege operele de artă, competența de a interpreta/aprecia valorile artistice – considerate drept competențe generale ale EAE a elevilor.

La **etapa experimentului de constatare** au fost stabilite nivelurile de formare a elementelor CAE a elevilor din clasa I în baza:

- a) acțiunilor cu caracter artistic sintetic;
- b) competențelor de comunicare profesor – elev, elev – elev, elev – artă;
- c) capacităților de apreciere/evaluare a elementelor valorilor artistice;
- d) competențelor de creare/compunere a creațiilor literar-artistice/muzicale.

Observațiile experimentului au purtat un caracter activ (reflexiv), în care am căutat să descoperim fapte în lumina presupuzițiilor noastre teoretice. Permanent am ținut în vizor verificarea experimentală a relației presupuse dintre fenomenele ce au loc în cadrul educației literar-artistice (ELA) și educației muzicale (EM) prin provocarea și controlul dezlegării situațiilor de către cercetător. După tipologia sa, experimentul s-a desfășurat în condiții naturale, determinate de cauzele obiectiv-subiective ale procesului educativ.

În experimentul de constatare au fost angajate următoarele tipuri de variabile:

S – situația-stimul; C – conținutul; Pe – personalitatea elevului; Rf – răspunsul la stimul/reflexia; Pf – performanța.

Exigențele înaintate programului experimental:

- *Gradul de validitate.* Conținuturile variabilelor experimentale au

fost selectate cu considerația capabilității de a măsura diferențele cu un grad de precizie necesar.

- *Accesibilitatea.* Designul experimental necesită a fi cât se poate de simplu, în comparație cu obiectivele experimentului.
- *Excluderea erorilor sistematice.* Variabilele experimentale care sunt manipulate de experimentator am căutat să nu difere de variabilele care nu erau manipulate la moment.
- *Valabilitatea concluziilor.* Respectarea gradualității în timp și spațiu a programului experimental a asigurat dinamizarea validității concluziilor experimentale și eliminarea potențialelor erori.

La această etapă a fost testat și un *eșantion de profesori școlari* de la clasele primare la subiectele:

- 1) definirea educației literar-artistice și a educației muzicale;
 - 2) stabilirea specificului competențelor educației literar-artistice și educației muzicale;
 - 3) argumentarea legăturilor posibile dintre metodologia ELA (educației literar-artistice) și metodologia EM (educației muzicale) (Tabelul 1). Această evaluare a urmărit:
- măsura în care învățătorii percep importanța, locul și rolul formativ-educativ al disciplinelor școlare *Limba și literatura română și Muzica*;
 - modul în care apreciază practicienii potențialul educativ al fiecărei discipline;
 - prezența/absența viziunii integrative asupra disciplinelor artistice;
 - evidențierea soluțiilor propuse de către învățători pentru integrarea metodologică a ELA și EM: me-

- tode, procedee, forme, mijloace etc.;
- stabilirea specificului componentelor de conținut, de organizare și ghidare a procesului de formare a culturii artistic-estetice a școlariilor mici;
 - inventarierea competențelor învățătorilor de a stabili o posibilă interacțiune ELA – EM.

Tabelul 1. Fișa experimentului de constatare a atitudinii învățătorilor față de subiectele cercetate

Itemi pentru competențele profesionale	Descriptori	Scor real		Scor în %	
		AT*	AP*	AT	AP
1. Definierea educației literar-artistice	1.1. Disciplină de bază	15	7	68,1	31,9
	1.2. Asigură succesul artistic/școlar	18	4	81	18,2
	1.3. Asigură integritatea socială a elevului mic	14	8	63,6	36,4
	1.4. Este o posibilă disciplină pentru integrarea artelor	12	10	54,5	45,5
2. Definierea educației muzicale	2.1. Cultivă interesul pentru valorile muzicii	17	5	77,3	22,7
	2.2. Formează competența de a percepe și înțelege muzica	15	7	68,1	31,9
	2.3. Dezvoltă abilitatea de interpretare muzicală	14	8	63,6	36,4
	2.4. Formează cultura artistic-estică a elevului mic	12	10	54,5	45,5
Media:	1.1. - 2.4.	15	7	68,1	31,9
3. Stabilirea specificului competențelor educației literar-artistice	3.1. Receptarea mesajului oral și aplicarea în comunicare	9	13	40,9	59,1
	3.2. Receptarea mesajului citit/audiat adecvat universului estetic/artistic al elevului	8	14	36,4	63,6
	3.3. Utilizarea scrisului, respectarea normelor ortografice/sintactice în expunerea gândurilor	9	13	40,9	59,1
	3.4. Manifestarea interesului pentru arta literară	7	15	31,9	68,1
4. Stabilirea specificului competențelor educației muzicale	4.1. Identificarea auditivă a celor trei mari sfere ale muzicii	11	11	50,0	50,0
	4.2. Înțelegerea și aprecierea valorilor muzicii naționale și universale	9	13	40,9	59,1
	4.3. Interpretarea artistică a muzicii	7	15	31,9	68,1
	4.4. Crearea/improvizarea elementară a muzicii	8	14	36,4	63,6
Media:	3.1. - 4.4.	8,5	13,5	38,6%	61,5%
5. Argumentarea legăturilor posibile dintre metodologia ELA și metodologia EM	5.1. Utilizarea doar metodelor și tehnicilor specifice	10	12	45,5	54,5
	5.2. Specificarea principiilor interdisciplinare	5	17	22,7	77,3
	5.3. Integrarea temelor curriculare comune ELA și EM	7	15	31,9	68,1
Media:	5.1. - 5.3	7,33	14,66	33,31%	66,63%

*AT – acord total; AP – acord parțial.

Rezultatele expuse în tabelul 1. mărturisesc despre părțile pozitive și despre neajunsurile care mai există în practica educațională și care, în linii mari, se reduc la următoarele:

- o parte semnificativă de profesori (15%) vizavi de itemul *Definirea disciplinei ELA și EM, conștientizează locul și rolul educațional al acestora* se expun cu responsabilitate asupra descriptorilor: 1.1 - 2.4;
- referitor la itemii *Stabilirea specificului competențelor ELA/EM* 61,5% învățători exprimă un acord parțial, adică sunt nehotărâți în aprecierea formării competențelor specifice, prin aceasta practicienii dând dovadă de faptul că aspectele scoase în relief nu reprezintă o preocupare specială și sistemică în activitatea prestată;
- itemul *Argumentarea legăturilor posibile dintre metodologia ELA și metodologia EM* a demonstrat că atât în procesul studiilor la fa-

cultate, cât și la cursurile de perfecționare, problematica interacțiunii metodologiilor disciplinelor artistice este abordată insuficient sau deloc.

Identificarea nivelului de abordare de către învățători a subiectelor referitoare la problema cercetării. S-a recurs la studiul următoarelor componente ale portofoliului învățătorilor, în termeni cantitativi și calitativi:

- proiectele de activitate didactică completate cu elemente adecvate subiectelor supuse cercetării;
- caracteristicile elevilor din registrele de evidență a reușitei școlare – la clasă/în afara de clasă;
- fișele/rapoartele de monitorizare a activității didactice;
- fișele/rapoartele de autoevaluare și autoapreciere a prestației didactice;
- rapoartele descriptive/explicative și argumentative întocmite de învățător.

Tabelul 2. Fișa de examinare a portofoliului învățătorilor

Componentele portofoliului	Activitățile întocmite de către învățători	Indicatori calitate activități proiectate (B / S / I)	Scorul în % (B / S / I)
1. Proiectele de activitate didactică completate cu elemente adecvate subiectelor supuse cercetării	1.1. Exerciții de recunoaștere a formelor de comunicare literară/formelor muzicale.	12 / 5 / 5	54,6/22,7/22,7
	1.2. Utilizarea jocurilor teatralizate/ muzicale.	7 / 8 / 7	31,9/36,4/31,9
	1.3. Inițierea elevilor în cunoașterea elementelor de limbaj literar/ muzical	10 / 6 / 6	45,5/27,3/27,2
2. Caracteristicile elevilor din registrele de evidență a reușitei școlare la clasă/ în afara clasei	2.1. Caracterizarea calităților de personalitate	14 / 4 / 4	63,6/18,9/18,8
	2.2. Caracterizarea succeselor la învățătură	17 / 4 / 1	77,3/18,9/4,5
	2.3. Relieful intereselor, competențelor, abilităților artistice	4 / 6 / 12	18,9/27,3/54,5
3. Fișele/ rapoartele de monitorizare a activității didactice	3.1. Elaborarea proiectelor didactice desfășurate	3 / 5 / 14	13,6/22,7/63,6
	3.2. Elaborarea situațiilor didactice instrumentate specific-metodologic	5 / 6 / 11	22,7/27,3/50,0

	3.3. Evidențierea modalităților de integrare a ELA și EM	0 / 4 / 18	00,0/18,9/81,8
4. Fișele/rapoartele de autoevaluare și autoapreciere a prestației didactice	4.1. Autoevaluare cu reflectarea tuturor realizărilor didactice	14 / 5 / 3	63,6/22,7/13,6
	4.2. Autoapreciere autocritică/ subestimativă (feed-back negativ)	4 / 5 / 13	18,9/22,7/59,1
	4.3. Autoapreciere supraestimativă (feed-back pozitiv)	9 / 12 / 1	40,9/54,5/4,54
5. Rapoartele descriptive/explicative și argumentative întocmite de învățător	5.1. Învățătorul descrie în amănunte căile de realizare a obiectivelor	5 / 7 / 12	22,7/31,9/54,5
	5.2. Învățătorul descrie procesul și argumentează tehnicile necesare	4 / 5 / 13	18,9/22,7/59,1
	5.3. Învățătorul descrie procesul cu fraze formale, distanțate de subiect	13 / 5 / 4	59,1/22,7/18,9
Total media:	1.1. - 5.3.	8/ 6/ 8	36,4/27,2/36,4

B – bine; S – suficient; I – insuficient.

Valorile înregistrate în tabelul 2. arată că conținuturile compartimentelor portofoliul învățătorului claselor primare ne vadește o anumită *cultură organizațională* și gradul la care fac-

torul educativ-decizional (practicianul) instrumentează metodologic activitățile formative proiectate pentru a fi realizate sistemic cu elevii.

Tabelul 3. Identificarea de către învățători a asemănarilor dintre disciplinele artistice

Nr. înv. Indici	Întrebarea nr. 1						Întrebarea nr. 2					
	a1	b1	c1	d1	e1	f1	a2	b2	c2	d2	e2	f2
22 înv.	5	3	2	2	6	4	5	7	2	4	4	0
Scor în %	22,7	13,6	9,1	9,1	27,2	18,1	22,7	31,8	9,1	18,1	18,1	0

Indici	Întrebarea nr. 3					Întrebarea nr. 4		Întrebarea nr. 5	
	a3	b3	c3	d3	e3	da	nu	da	nu
22 înv.	5	1	1	0	15	4	18	2	20
Scor în %	22,7	4,5	4,5	0	68,1	18,1	81,8	9,1	90,9

Răspunsurile învățătorilor au confirmat supoziția că problematica cercetării noastre este destul de actuală. Învățătorii recunosc că aspectele care se referă la modernizarea, valorificarea, integrarea metodologiilor disciplinelor artistice n-au devenit deocamdată acțiuni primordiale atât în activitățile prestate de ei (18,1%), cât și abordarea subiectelor înaintate spre cercetare în cadrul studiilor la facultate, la cursurile de perfecționare (90,9% au afirmat că n-au studiat problema dată).

Învățătorii, în majoritate, dau dovadă de o cunoaștere suficientă a ELA

și EM, dar argumentarea lor a necesității de integrare a metodologiilor ELA – EM este slabă în aspectele practic și teoretic. De aceea a fost nevoie de a promova o serie de traininguri cu învățătorii experimenter și învățătorii experți/evaluatori.

Pentru a oferi experimentului de constatare o orientare integrativă a metodologiilor ELA și EM, elevii au fost implicați în mai multe activități artistice.

La această etapă, experimentul de constatare s-a desfășurat în trei subetape:

Etapa I a fost consacrată identificării nivelului manifestării de către elevi a *competenței de comunicare*, intermediare de subiectele-temele literare-muzicale, gradului de manifestare a emotivității artistic-estetice (sensibilizării frumosului); a gustului estetic (exprimarea stărilor de bucurie provocate de creațiile artistice, de evenimentele frumosului);

Etapa a II-a a fost consacrată identificării *nivelului perceptiv-evaluativ* (comentarea celor audiate, lecturate) și *aprecierii valorice* (exprimarea viziunilor artistice proprii);

Etapa a III-a a inclus identificarea nivelului de manifestare la elevi: a *spiritului productiv-creativ* (crearea elementară a noilor creații artistice (literare/muzicale); a competențelor de aplicare a cunoștințelor literar-artistice și muzicale în condiții comportamentale noi (formularea noilor opțiuni, lansarea noilor gânduri, idei, proiecte artistice).

Au fost înaintate următoarele obiective formative:

- a identifica nivelul de formare a competențelor de comunicare artistică orală a elevilor;
- a sesiza nivelul comprehensiunii valorilor cognitive literare și muzicale;
- a stabili nivelul de formare a capacităților de apreciere independentă a elementelor culturii artistic-estetice.

Obiectivele cercetării au sintetizat principalele direcții ale procesului instructiv-educativ experimental – determinarea la elevi a competențelor de: a) *reacționare (reflexie) emoțională la evenimentele estetice (literar-artistice/muzicale)*; b) *apreciere valorică a creațiilor artistice (audiate/lecturate)*; c) *crearea noilor produse elementare de artă (literară/muzicală)*.

Pentru început am realizat un sondaj cu privire la preferințele artistice ale elevilor mici.

Tabelul 4. Autoevaluarea de către elevi a preferințelor

Nr. de elevi	Preferințele artistice ale elevilor mici								
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9.
Întrebări	AI	AI	AI	AI	AR	AR	AR	APr	APr
135 elevi	11	9	10	8	9	12	9	11	6
100%	8,14	6,66	7,4	5,92	6,66	8,88	6,66	8,14	4,44

Nr. de elevi	Preferințele artistice ale elevilor mici								
	1.10	1.11.	1.12.	1.13.	1.14.	1.15.	1.16.	1.17.	1.18.
Întrebări	APr	Apr	APr	AR	AR	ACr	ACr	ACr	Ad
135 elevi	5	4	1	7	4	7	9	10	3
100%	3,70	2,96	0,74	5,18	2,96	5,18	6,66	7,4	2,22

AI – acțiuni de interpretare; AR – acțiuni de receptare; APr – acțiuni productive; ACr – acțiuni creative; Ad – acțiuni diverse.

Se stabilesc astfel următoarele clase de preferințe ale elevilor mici în EAE:

1) pentru acțiuni cu caracter interpretativ – 28,12%;

2) pentru acțiuni cu caracter reproductiv – 30,34%;

3) pentru acțiuni cu caracter productiv – 19,98%;

4) pentru acțiuni creative – 19,24%;

5) pentru alte acțiuni – 2,22%.

Astfel, preferințele elevilor sunt mult mai înalte decât posibilitățile acestora de a-și realiza potențialul individual, fapt care confirmă actualitatea și necesitatea *integrării discipline-*

lor artistice atât în cadrul curricular propriu-zis, cât și în activitatea lor extrașcolară, care să le ofere noi posi-

bilități și opțiuni în formarea competențelor artistic-estetice – elemente definitorii ale culturii artistic-estetice.

Tabelul 5. Abilitatea elevilor de a găsi asemănări între diferite genuri de artă

Nr. de elevi/ indici	Numărul identificărilor de asemănări								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
135 elevi	7	8	33	28	18	14	11	11	5
100%	5,18	5,92	24,44	20,74	13,33	10,37	8,14	8,14	3,70

Cel mai mare număr de elevi îl formează acel eșantion care are abilitatea de a observa *trei* (24,44%) și *patru* (20,74%) asemănări între domeniile de artă, numărul elevilor de a observa mai mult de 4 și mai puțin de 3 asemănări este în descreștere, respectiv: de la 20,74% la 3,70% și de la 24,44% la 5,18%. Or, școlarii mici trebuie antrenați în formarea competențelor de apreciere/evaluare a valorilor artistice nu numai în format diferențiat, ci și în format de interacțiune a artelor și limbajelor de expresie a acestora.

Etapa I a fost consacrată identificării nivelului manifestării de către elevi a **competenței de comunicare intermediare de subiectele-temele literare-muzicale, gradului de manifestare a emoționalității artistic-estetice (sensibilizării frumosului); a gustului estetic (exprimarea stărilor de bucurie provocate de creațiile artistice, de evenimentele frumosului)**. Cu privire la realizarea acestei etape au fost înaintate următoarele sarcini:

- Care din creațiile muzicale audiate recent, după părerea ta, s-ar potrivi mai mult operei de artă pe care ai lecturat-o la lecția de azi (pentru audiție sunt propuse două fragmente muzical-literare);
- Numiți personajele din creația literară, identificându-le și în creația muzicală audiată;
- Care sunt personajele comune între creațiile literare și muzicale;

- Găsiți și expuneți care dintre imaginile muzicale le-ați sesizat în creația literară lecturată.

Elevii lectură povestirile: 1) *Un prieten credincios* și 2) *Crăiasa Zăpezilor* (fragment). Andersen H.C. După lectura povestirilor, învățătorul creează *situația-stimul*.

Învățătorul dă tonul comunicării-dialogării învățător-elev, elev-elev:

Învățătorul: *Peste tot e iarnă, ger cumplit și vijelie.*

Un elev continuă: *Zăpada albă sclipește în jocul razelor de soare.*

Un alt elev preia dialogul: *Ciprian este un băiat harnic.*

Astfel, elevii, fiind ghidați de învățătorul-experimentator, continuă dialogarea pe marginea tematicii propuse inițial. În interpretarea răspunsurilor elevilor sunt luate în considerare *nivelul competențelor comunicativ-artistice* (expresie emoțională, interes pentru frumos, tendința de a aplica creativ subiectele receptate în acțiunea de comunicare artistică, folosirea elementelor de limbaj artistic literar-muzical).

Evaluarea care urmează este orientată spre identificarea la elevi a competențelor de comunicare intermediare de subiectele literar-muzicale, fiind scoase în relief nivelul calitativ al răspunsurilor înregistrate. În special, au fost identificate abilitățile elevilor de a reproduce și a descrie imaginile artistice sugerate de creațiile literare/muzicale percepute la auz.

Tabelul 6. Natura competențelor de comunicare ale elevilor clasei I
(gr. exp. și gr. martor), nivel reproductiv-descriptiv

Numele elevului	Nivel reproductiv-descriptiv	Natura competențelor comunicative
Cristina	Afară e iarnă și e destul de frumos.	Eleva folosește un vocabular descriptiv: <i>e iarnă, în jur e frumos, păsările se dau la dos, e frig, drumurile și lacul este înzăpezit.</i>
Vlad	Pământul e acoperit de zăpadă, ninge.	Elevul caută cuvinte care să caracterizeze cât mai bine iarna, însă comunicarea lui se reduce la un vocabular îngust: <i>totul e acoperit cu zăpadă, copacii sunt goi, unde și unde se vede câte o păsărică.</i>
Elena	Din depărtare se aud săniile cu zurgălăi.	Elena manifestă unele elemente de imaginație artistică, deși destul de modest: <i>zurgălăii i-am auzit în creația muzicală „Fulg de nea”, fără sanie nu-mi închipui iarna.</i>
Mihai	Pentru acest anotimp se potrivesc melodiile vesele.	Mihai, deopotrivă cu alți colegi ai săi, a sesizat unele imagini muzicale, care redau iarna: <i>în melodiile audiate am văzut fulgii de nea, am văzut scârțitul zăpezii sub săniile de la săniuş.</i> Totuși vocabularul comunicării lasă mult de dorit.

Următoarea evaluare este orientată spre identificarea la elevii clasei I (ambele grupe) a *competențelor de comunicare intermediare de subiectele literar-muzicale*. În relief sunt scoa-

se abilitățile elevilor de a manifesta un comportament comunicativ cu elemente productiv-analitice în identificarea imaginilor artistice sugerate de creațiile audiate.

Tabelul 7. Natura competențelor de comunicare a elevilor clasei I
(gr. exp./ gr. martor), nivel productiv-analitic

Numele elevului	Nivel productiv-analitic	Natura competențelor comunicative
Mădălina	Iarna zilele sunt scurte, iar nopțile lungi	Eleva caracterizează anotimpul iarna de pe poziții terestre: <i>iarna nopțile sunt lungi, iar zilele-scurte, animalele domestice sunt adăpostite în grajduri calde, animalele sălbatice se ascund în vizuini, păsările călătoare pleacă în țările calde.</i>
Adrian	Iarna este cel mai rece anotimp al anului	Elevul caracterizează iarna ca cel mai rece anotimp al anului: <i>peste tot bănuie frigul, îngheață ferestrele, lacul; gerul nu ne permite să ieșim la joacă pe mult timp.</i>
Daniela	Iarna aduce cu sine greutatea omului și animalelor	Daniela comunică de pe poziții raționalist-pesimiste: <i>iarna totul parcă se oprește, animalele domestice stau acasă, oamenii poartă îmbrăcăminte caldă, păsările care nu au plecat se ascund în cuiburi, peste tot e ger și zăpadă.</i>
Dorin	Dacă iarna este cu multă zăpadă atunci trebuie să așteptăm un an roditor	Dorin analizează iarna drept un prevestitor al anului roditor: <i>din textul literar am sesizat un an cu belșug, melodiile muzicale la fel ne acordă spre o vară frumoasă și blândă, iarna ne face să iubim și mai mult anotimpul vara.</i>

Următorul test de evaluare este orientat spre identificarea la elevii clasei I (ambele grupe) a *competențelor de comunicare prin utilizarea imaginilor artistice din creațiile literare și muzicale audiate*. În relief sunt scoase abilitățile elevilor de a manifesta un

comportament comunicativ cu elemente productiv-creative în interpretarea imaginilor artistice sugerate de creațiile audiate și crearea a noilor creații literar-artistice (poezii, melodii, ritmuri caracteristice).

Tabelul 8. Natura competențelor de comunicare ale elevilor clasei I (grupa experimentală/ martor), *nivel productiv-creativ*

Numele elevului	Nivel productiv-creativ	Natura competențelor comunicative
Cristian	Iarna este un anotimp al farmecului, al poveștilor și sărbătorilor frumoase	Elevul, sesizând textul literar <i>Iarna</i> și creațiile muzicale audiate, se expune pentru secvențe creative: <i>Iarna bate-n ușă iar/ Hai deschide gospodaru/ Am venit noi urătorii/ Chiar în toiul sărbătorii</i> . Cristian a arătat succes și prin compunerea unei melodii pe versurile sale despre iarnă.
Renata	Pentru mine iarna este un timp al frumuseții naturii, totul în jur este frumos și amuzant	Renata, inspirată fiind de textul literar-artistice <i>Iarna</i> și imaginile creațiilor muzicale <i>Vals</i> și <i>Fulg de nea</i> , în comunicarea sa a expus următoarele: <i>eu valsez ca un fulg în bătaia vântului, sunt îmbrăcată în alb, ca să nu mă deosebesc de zăpada albă-albă ca-n povești...</i>
Gheorghe	Iarna ne face mai căliți în sănătate, ne cuprinde cu farmec și ne face să creăm	Elevul este încântat de feeria iernii și tot atunci se apucă să improvizeze: <i>Sănătate, bucurie/ Iarna îmi aduce mie/ Eu împart totul cu voi/ Alte ierni să vină pe la noi</i> .
Paula	În toiul iernii ne ridicăm mai sus pe scările visurilor noastre	Paula a fost destul de atentă la conținutul literar-artistice, cât și la conținutul creațiilor muzicale, relatând în comunicare: <i>melodiile audiate "Valsul", „Fulg de nea” m-a transferat într-o poveste despre o fată care a înțeles rostul muncii și dulceața fericirii, prieteniei și ajutorului reciproc</i> .

Etapa a II-a a experimentului de constatare este consacrată **identificării nivelului perceptiv-evaluativ (comentarea celor audiate, lecturate) și aprecierii valorice (exprimării viziunilor artistice proprii)**.

Pentru această etapă au fost selectate două creații muzicale cu program – piese muzicale cu melodii scrise pe versuri literare: *Frunza și soarele*, muzica de E. Doga, versurile de Gr. Vieru, *Cățelușul cel fricos*, muzica de A. Matcovschi, versurile de Gr. Vieru.

<i>Frunza și soarele</i>	<i>Cățelușul cel fricos</i>
Galbenă, galbenă, Frunza-n pom se leagănă, Zice soarele frumos: Să nu cazi cumva pe jos! Ei și ce, ei și ce? Toți cădem, chiar soarele! Ah, frunzițo, ce știi, tu? Eu apun, eu nu cad, nu!	Am un cățeluș frumos, Ham, ham, ham, ham, ham, ham, Dar nespun e de fricos, Ham, ham, ham, ham, ham, ham, Ce rușine, măi cățel, Vai, vai, vai, vai, vai, vai! Te temi și de-un gândăcel, Vai, vai, vai, vai, vai, vai! Da, mă tem și-n pace-l las, Fiindcă mă pișcă de nas, Ham, ham, ham, ham, ham, ham.

Elevilor le-au fost înaintate următoarele sarcini:

- a recepta și a evalua (a comenta creațiile muzicale/literar-artistice audiate, lecturate), a aprecia valoric (prin exprimarea viziunilor artistice proprii);
- a identifica particularitățile comune (înrudite) între imaginile artistice sugerate de textele literare și sonoritățile muzicale;
- a folosi elementele artistice (literare-muzicale) sesizate în acțiunile de comunicare/dialogare.

Tabелul 9. Exemplificarea *competențelor perceptiv-evaluative* (comentarea celor audiate, lecturate); *aprecierii valorice* (exprimarea viziunilor artistice proprii)

Numele elevului	Nivel <i>perceptiv-evaluativ</i>	Natura competențelor evaluativ-apreciative
Daniela	<i>Frunza și soarele este o piesă frumoasă; Cățelușul cel fricos este un cântec de glumă.</i>	Eleva demonstrează anumite cunoștințe (ciclul de schimbare care are loc în natură): <i>primăvara copacii se acoperă cu frunze verzi, cu sosirea toamnei frunzele se îngălbenesc și cad jos. Melodia cântecului „Cățelușul cel fricos” ne comunică despre micul cățeluș care este timid și fricos.</i>
Cristina	Am audiat două cântece care descriu destul de frumos tablouri muzical-literare.	Eleva utilizează cuvinte sesizate din textele literare ale cântecelor: <i>frunza galbenă, soarele îi zice să nu cadă pe jos; cățelușul e fricos și speriat, se teme de un gândac.</i>
Mihai	Cântecele audiate mi-au plăcut pentru că au melodii și versuri frumoase.	Mihai caută să argumenteze de ce cântecele audiate sunt preferate: <i>melodiile sunt plăcute, ușor de memorizat și de cântat; versurile redau tablouri de glumă.</i>
Alexandru	Aceste cântece redau destul de bine viața noastră de toate zilele.	Alexandru apreciază realitatea creațiilor audiate: <i>cântecele audiate redau tablouri reale din viața copiilor.</i>

Elevii clasei I dispun deci de anumite cunoștințe artistice, le pot folosi în evaluarea creațiilor literar-muzicale, deși atât vocabularul, cât și folosirea frazelor artistice însoțite de epitete, metafore, combinări, asocieri, deocamdată nu sunt suficiente unei culturi artistic-estetice dezvoltate. Este necesar nu numai a forma la elevi cunoștințe artistice, ci în mod special, a le forma competențe de *comunicare/evaluare-apreciere și creativitate* în mod direcționat, în baza Modelului FCAE, care va contribui inevitabil la integrarea și funcționarea interacțională eficientă a metodologiei ELA și metodologiei EM.

Etapa III-a a experimentului de constatare la compartimentul elevi a fost consacrată **examinării nivelului de**

creativitate artistic-estetică. Însă până a trece la testarea nemijlocită, elevii au fost angajați într-un exercițiu de pregătire pentru utilizarea elementelor de creație artistic-estetică. Atât la orele de limba română, cât și la cele de muzică, elevilor clasei I li s-au propus sarcini care să stimuleze procesul de dezvoltare a imaginației artistice prin:

1) observarea modalităților de prezentare a intonațiilor muzicale, diverse după caracterul său: *emoțional-expressive, descriptive, de gen* (cantabile, dansante etc.), *ritmice, timbrale*;

2) observarea modalităților de construire/alcătuire a strofelor în diverse poezii pentru copii, felul de rimare a strofelor, spre exemplu:

- 1) *Mama pâine albă coace,
Tata fluiere ne face,*

*Pentru pace, Pentru pace,
Mulțumim frumos (Gr. Vieru);*

2) *Vai, ce nume gingaș are!*

Nu vă fie de mirare;

E plantă otrăvitoare,

Dar foarte folositoare

(C. Dragomir).

Tot pe versurile compuse de elevi sunt improvizate de ei melodii, care redau caracterul, imaginea strofei literare.

În acest context, elevii au fost antrenați într-un exercițiu individual și colectiv de improvizare propriu-zisă a intonațiilor: *ritmice* (ritmizarea onomatopeelor, numelor de oameni, denumirilor de sate și orașe), *melodice* (compunerea melodiei pe versurile poezilor semnate de poeți sau pe versuri proprii).

După etapa de pregătire a elevilor pentru creație literar-artistică și muzicală, în fața elevilor (grupele ex-

perimentale și grupele martor) au fost înaintate următoarele obiective:

a) a continua melodia începută de profesor, adică a *improviza* „răspunsul muzical” la „întrebarea muzicală” a profesorului; același procedeu este continuat rotativ (de la elev la elev), un elev propune o frază melodică sau un ritm, iar alt elev continuă fraza muzicală începută;

b) a compune strofe simple în formă de dialog dintre două personaje pe subiecte din povești, jocuri distractive pentru copii.

În continuare au fost create diferite situații-stimul: exclamări emoționale de bucurie, improvizarea unei stări de dor, însoțite de melodii sau ritmuri caracteristice. În tabelul 10 am reflectat aspectul cantitativ al competențelor de nivel *productiv-creativ*.

Tabelul 10. Exemplificarea *competențelor creative* (utilizarea experienței perceptiv-muzicale-literare în condiții/situații de improvizare/ compunere)

Numele elevului	Nivel <i>creativ</i>	Natura competențelor creative
Anatol	Încerc să compun poezii pe teme simple, luate din viață.	Anatol caută situații de dialog în povești, zicături, fabule, deși rezultatele sunt destul de modeste.
Daniela	Improvizările ritmice sunt mai ușoare pentru mine.	Daniela ritmizează strofele unei poezii, denumirilor de oameni, onomatopeelor, deși este puțin expresivă.
Vasile	Pentru mine este interesant să compun melodii pe versuri	Încercările lui Vasile nu totdeauna se încheie cu succes, deși tendința pentru creația literar-muzicală este pozitivă.
Aliona	Îmi place mult să compun și versuri și melodii și ritmuri.	Aliona într-adevăr manifestă un interes avansat pentru improvizările muzicale și compunerile literare.

Aspectul creativ este deci destul de pronunțat la elevii mici, ei cu mare dorință caută să se afirme în creativitate, însă experiența literar-artistică-muzicală nu le permite deocamdată să se realizeze pe deplin. Dacă acest aspect este diminuat de învățătorul

claselor primare, mai ales la disciplinele artistice, riscăm să ne alegem pe viitor cu persoane dotate cu cunoștințe, însă lipsite de competențe creativ-inovative, destul de necesare în condițiile actualului progres tehnologic și cultural.

În concluzie. Elevii și profesorii claselor primare sunt deschiși genetic și profesional integralizării predării-învățării literaturii și muzicii. Primii recunosc elementele comune culturii artistice în literatură și muzică, pot realiza activități artistice sincretice cu caracter reproductiv și creativ, manifestă un grad de comprehensiune suficient al elementelor culturii artistic-estetice. Profesorii, deși n-au beneficiat de formare specială pentru aplicarea unor metodologii integratoare

de formare la elevi a elementelor culturii artistic-estetice, identifică aceste metodologii, știu să stabilească elementele componente ale unei culturi artistice, care trebuie formată în clasele primare, manifestă atitudini pozitive pentru noua metodologie propusă cu statut experimental, ceea ce a făcut posibil dezvoltarea demersului nostru metodologic într-un experiment complex prin integralizarea metodelor ELA-EM de formare la elevi a elementelor culturii artistic-estetice.

Referințe bibliografice

1. Gagim, I., *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: Editura ARC, 2007, 222 p.
2. Marin, M., *Valori cantitative și calitative în exprimarea atitudinii elevilor față de opera literară (învățământ primar)*. În: Revista Didactica Pro, 2009, nr. 2-3, p. 84-89.
3. Pâslaru, Vl., *The Theory of Artistic-Aesthetic Education versus Didactics of Arts. Information Science Reference, USA* (an imprint IGI Global), p. 65-92.
4. Pâslaru, Vl., *Tipurile de cunoaștere umană vs educația artistic-estetică*. În: rev. *Univers Om*, nr. 7-2015, p. 13-15.